

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

 <https://innoworld.net>

 +998335668868

ILMIY JURNAL

IC²I JOURNALS
MASTER LIST

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
NUMBER
FOR SERIALS
PUBLICATIONS

doi

zenodo

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBID

Google Scholar

open access.nl

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

3-JILD, 6-SON
2026

Jurnal quyidagi xalqaro bazalarda indekslanadi:

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index

Directory of Research Journals Indexing

Ilmiy jurnalning rasmiy sayti:

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

3-JILD, 6-SON | MAY - 2026 |

+99833 5668868 | www.innoworld.net | @Anvarbek_PhD

MAXSULOT ISHLAB CHIQRARISH XARAJATLARNI OPTIMALLASHTIRISH

Jakbarov Murodbek

Andijon davlat texnika universiteti Iqtisodiyot yo'nalishi talabasi

murajakbarov0429@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada mahsulot ishlab chiqarish jarayonida xarajatlarni optimallashtirishga oid muammolar tahlil etilgan. Unda ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda resurslardan samarali foydalanish, zamonaviy texnologiyalarni keng joriy qilish hamda boshqaruv tizimini takomillashtirishning muhim o'rni yoritib berilgan. Shu bilan birga, xarajatlarni kamaytirishning asosiy usullari va yo'nalishlari ko'rib chiqilib, ularning korxonalar rentabelligiga ta'siri atroflicha tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari ishlab chiqarish jarayonida xarajatlarni optimallashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish imkoniyati mavjudligini asoslab beradi.

Kalit so'zlar: mahsulot tayyorlash, sarf-xarajatlar, maqbullashtirish, natijadorlik, resurslardan samarali foydalanish, ishlab chiqarish sarflari, foydalilik darajasi, boshqaruv tizimi

Kirish. Zamonaviy bozor munosabatlari sharoitida korxonalar faoliyatining natijadorligi, avvalo, ishlab chiqarish jarayonidagi xarajatlarni qay darajada samarali boshqarish va maqbullashtirishga bog'liq. Ayniqsa, globallashtirish jarayonlari jadallashib, raqobat tobora keskinlashib borayotgan bugungi kunda mahsulot tannarxini kamaytirish bilan bir qatorda uning sifat darajasini barqaror saqlab qolish yoki oshirish korxonalar zimmasiga yuklatilgan ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi.

Ishlab chiqarish bilan bog'liq xarajatlar tarkibi keng qamrovli bo'lib, unga xomashyo va materiallar sarfi, energiya manbalari uchun to'lovlar, ishchi kuchiga to'lanadigan mehnat haqi, logistika, amortizatsiya hamda boshqa operatsion xarajatlar kiradi. Mazkur resurs va sarf-xarajatlarning har birini oqilona rejalashtirish va nazorat qilish korxonaning umumiy iqtisodiy holatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu jihatdan qaraganda, xarajatlarni kamaytirish faqat tejamkorlik choralarini ko'rish bilangina emas, balki mavjud resurslardan maksimal darajada samarali foydalanish, ortiqcha yo'qotishlarning oldini olish va ishlab chiqarish jarayonlarini takomillashtirish orqali amalga oshiriladi.

Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, avtomatlashtirish darajasini oshirish, raqamli boshqaruv tizimlaridan foydalanish ham xarajatlarni optimallashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Innovatsion yondashuvlar yordamida ishlab chiqarish jarayonidagi vaqt va resurs yo'qotishlari qisqartirilib, umumiy samaradorlikni oshirishga erishiladi. Shu bilan birga, boshqaruv tizimini takomillashtirish, ya'ni rejalashtirish, nazorat va tahlil jarayonlarini mukammallashtirish orqali xarajatlar ustidan samarali monitoring olib borish imkoniyati yaratiladi.

Natijada korxonalar o'zining moliyaviy barqarorligini mustahkamlab, bozordagi o'rnini yanada mustahkamlashi, raqobatbardoshligini oshirishi mumkin bo'ladi. Ayniqsa, xarajatlar va daromadlar o'rtasidagi optimal muvozanatni ta'minlash rentabellik darajasining ortishiga xizmat qiladi.

Shu boisdan, mahsulot ishlab chiqarish jarayonida xarajatlarni optimallashtirish masalalarini chuqur o'rganish, ilg'or usul va mexanizmlarni amaliyotga joriy etish hamda bu borada ilmiy asoslangan yondashuvlarni ishlab chiqarish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri bo'lib qolmoqda.

Asosiy qism.

1. Ishlab chiqarish xarajatlarining iqtisodiy mohiyati. Korxonada faoliyatini baholashda muhim o‘rin tutuvchi asosiy iqtisodiy ko‘rsatkichlardan biri — bu ishlab chiqarish bilan bog‘liq xarajatlardir. Mazkur xarajatlar mahsulot tannarxining shakllanishida hal qiluvchi rol o‘ynaydi hamda bevosita korxonaning foyda darajasi, rentabelligi va umumiy moliyaviy natijalariga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. Shu sababli, xarajatlarning mazmun-mohiyatini chuqur anglash va ularni to‘g‘ri boshqarish har qanday xo‘jalik yurituvchi subyekt uchun muhim vazifa hisoblanadi.

Ishlab chiqarish jarayonida yuzaga keladigan xarajatlar tarkibi turli elementlardan iborat bo‘lib, ular qatoriga xomashyo va asosiy materiallar sarfi, yordamchi materiallar, yoqilg‘i-energiya resurslari uchun xarajatlar, ishchi kuchiga to‘lanadigan mehnat haqi va unga bog‘liq ijtimoiy ajratmalar, asosiy vositalarning eskirishini ifodalovchi amortizatsiya summalari, shuningdek, ishlab chiqarishga xizmat ko‘rsatuvchi boshqa operatsion xarajatlar kiradi. Ushbu elementlarning har biri mahsulot tannarxida o‘z ulushiga ega bo‘lib, ularning o‘zgarishi umumiy xarajatlar miqdoriga bevosita ta‘sir etadi.¹

Shuni ham ta‘kidlash joizki, ishlab chiqarish xarajatlari nafaqat miqdor jihatdan, balki tarkibiy va funksional jihatdan ham tahlil qilinishi lozim. Masalan, ularni to‘g‘ridan-to‘g‘ri (bevosita mahsulotga bog‘liq) va bilvosita (umumishlab chiqarish xarajatlari), doimiy va o‘zgaruvchan xarajatlarga ajratish orqali yanada chuqurroq iqtisodiy tahlil o‘tkazish mumkin. Bunday yondashuv korxonaga qaysi yo‘nalishda xarajatlar yuqori ekanligini aniqlash va ularni qisqartirish bo‘yicha aniq qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Xarajatlarni aniq hisobga olish tizimini yo‘lga qo‘yish, ularni muntazam ravishda tahlil qilish va nazorat qilish korxonada samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Ayniqsa, zamonaviy boshqaruv hisobining usullaridan foydalanish orqali xarajatlar harakati ustidan doimiy monitoring olib borish, ortiqcha sarf-xarajatlarni aniqlash va ularni bartaraf etish mumkin.

Bundan tashqari, xarajatlarni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, resurslardan samarali foydalanish hamda texnologik yangilanishlarni joriy etish orqali korxonada o‘zining iqtisodiy samaradorligini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Shu boisdan, ishlab chiqarish xarajatlarining iqtisodiy mohiyatini chuqur o‘rganish va ularni samarali boshqarish masalalari har doim dolzarb ahamiyat kasb etadi.

2. Xarajatlarni optimallashtirishning asosiy yo‘nalishlari

Ishlab chiqarish bilan bog‘liq sarf-xarajatlarni maqbullashtirish ko‘p qirrali jarayon bo‘lib, u bir nechta ustuvor yo‘nalishlarni qamrab oladi. Eng avvalo, mavjud resurslardan oqilona va tejamkor foydalanish masalasi markaziy o‘rinni egallaydi. Xususan, xomashyo va materiallar sarfini me‘yor asosida tashkil etish, ortiqcha yo‘qotishlarni kamaytirish, chiqindilarni qayta ishlashni yo‘lga qo‘yish hamda energiya tejovchi texnologiyalardan foydalanish orqali xarajatlar hajmini sezilarli darajada

¹ Porter M.E. *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. New York: Free Press, 1980.

qisqartirish mumkin. Bunday yondashuv nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki ekologik barqarorlikni ta'minlashga ham xizmat qiladi.

Shu bilan birga, ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va raqamlashtirish zamonaviy sharoitda eng muhim omillardan biri sifatida qaraladi. Raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt elementlari va boshqaruvning avtomatlashtirilgan tizimlarini joriy etish orqali ishlab chiqarish jarayonlari tezlashadi, aniqlik darajasi ortadi hamda inson omili bilan bog'liq xatoliklar kamayadi. Natijada mehnat unumdorligi oshib, vaqt va resurslar tejiladi, bu esa umumiy xarajatlarning kamayishiga olib keladi.²

Bundan tashqari, ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda ichki jarayonlarni optimallashtirish, ya'ni ishlab chiqarish siklini qisqartirish, texnologik jarayonlarni qayta ko'rib chiqish va takomillashtirish ham muhim ahamiyatga ega. Ishlab chiqarish liniyalarini to'g'ri joylashtirish, uskunalardan to'liq va samarali foydalanish ham xarajatlarni kamaytirishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Logistika va ta'minot zanjirini samarali tashkil etish ham xarajatlarni optimallashtirishda alohida o'rin tutadi. Xomashyo va materiallarni yetkazib berish jarayonini puxta rejalashtirish, transport xarajatlarini kamaytirish, zaxiralarni boshqarish tizimini takomillashtirish orqali ortiqcha sarf-xarajatlarning oldini olish mumkin. Ayniqsa, "just-in-time" kabi zamonaviy logistika yondashuvlarini qo'llash zaxiralarni ortiqcha to'plashni kamaytirib, mablag'larning aylanmasini tezlashtiradi.

Shuningdek, boshqaruv tizimini takomillashtirish, xarajatlarni rejalashtirish va nazorat qilish mexanizmlarini kuchaytirish ham muhim yo'nalishlardan biridir. Xarajatlar ustidan doimiy monitoring olib borish, ularni tahlil qilish va tegishli boshqaruv qarorlarini qabul qilish orqali korxonada o'z faoliyatini yanada samarali tashkil etishi mumkin.

3. Xarajatlarni kamaytirishning zamonaviy usullari. Bugungi rivojlanib borayotgan iqtisodiy sharoitda ishlab chiqarish jarayonlarida xarajatlarni qisqartirishga qaratilgan zamonaviy boshqaruv yondashuvlari tobora keng qo'llanilmoqda. Bu usullar korxonalarga resurslardan yanada oqilona foydalanish, ortiqcha sarf-xarajatlarni bartaraf etish va umumiy samaradorlikni oshirish imkonini beradi.

Shulardan biri sifatida "Lean production" ya'ni tejamkor ishlab chiqarish konsepsiyasi alohida ahamiyatga ega. Ushbu yondashuvning asosiy g'oyasi ishlab chiqarish jarayonida qiymat yaratmaydigan barcha ortiqcha jarayonlarni kamaytirish yoki butunlay yo'q qilishga qaratilgan. Natijada ishlab chiqarish zanjirida ortiqcha harakatlar, keraksiz operatsiyalar, me'yordan ortiq zaxiralar va vaqt yo'qotishlari sezilarli darajada qisqaradi. Bu esa bevosita xarajatlarning kamayishi va mehnat unumdorligining oshishiga olib keladi.³

Yana bir muhim zamonaviy yondashuvlardan biri "Just-in-Time" (JIT) tizimi bo'lib, u ishlab chiqarish uchun zarur bo'lgan material va resurslarni aynan kerakli vaqtda yetkazib berishni nazarda tutadi. Ushbu tizim orqali ortiqcha zaxiralarni saqlashga ehtiyoj kamayadi, ombor xarajatlari qisqaradi hamda ishlab chiqarish jarayoni yanada uzluksiz va samarali tashkil etiladi. Natijada korxonada o'z mablag'larini ortiqcha muzlatib qo'ymasdan, ularni samarali aylanmaga yo'naltirish imkoniga ega bo'ladi.

² Turban E., Pollard C., Wood G. *Information Technology for Management*. Wiley, 2018.

³ Laudon K.C., Laudon J.P. *Essentials of Management Information Systems*. Pearson, 2020.

Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalarining joriy etilishi ham xarajatlarni kamaytirishda muhim rol o‘ynaydi. Korxonada boshqaruvida ERP (Enterprise Resource Planning) kabi integratsiyalashgan tizimlardan foydalanish barcha resurslar — moliyaviy, moddiy va mehnat resurslarini yagona platformada boshqarish imkonini beradi. Bu esa xarajatlar harakatini real vaqt rejimida kuzatish, ortiqcha sarflarni aniqlash va tezkor boshqaruv qarorlarini qabul qilishni osonlashtiradi.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan hisob-kitob tizimlari va ma’lumotlarni tahlil qilish dasturlari yordamida korxonada o‘z faoliyatidagi zaif nuqtalarni aniqlab, ularni bartaraf etish bo‘yicha aniq choralar ko‘rishi mumkin. Bu esa nafaqat xarajatlarni qisqartiradi, balki umumiy ishlab chiqarish samaradorligini ham oshiradi.

4. Xarajatlarni optimallashtirishning natijalari. Ishlab chiqarish jarayonida xarajatlarni maqbullashtirish korxonada faoliyatining umumiy natijadorligiga sezilarli darajada ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Avvalo, bunday yondashuv mahsulot tannarxining pasayishiga olib keladi, bu esa o‘z navbatida korxonaning bozordagi raqobatbardoshligini oshiradi. Tannarxning kamayishi mahsulotni yanada qulay narxlarda taklif qilish imkonini yaratadi va mijozlar talabini qondirish darajasini yaxshilaydi. Natijada korxonada bozorda barqaror va mustahkam o‘ringa ega bo‘lish imkoniyatini kengaytiradi.

Bundan tashqari, xarajatlarni optimallashtirish korxonaning umumiy daromadlilikiga ham bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Sarf-xarajatlar kamayishi hisobiga foyda miqdori oshadi va moliyaviy resurslardan samaraliroq foydalanish imkoniyati paydo bo‘ladi. Bu esa korxonaning iqtisodiy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi hamda investitsion imkoniyatlarini kengaytiradi.

Shuningdek, resurslardan oqilona va maqsadli foydalanish ishlab chiqarish jarayonining ichki samaradorligini oshiradi. Mehnat, xomashyo va boshqa ishlab chiqarish omillarining to‘g‘ri taqsimlanishi natijasida yo‘qotishlar kamayadi va jarayonlar yanada tartibli tashkil etiladi. Bu holat korxonada faoliyatining barqarorligini ta’minlash bilan birga, ishlab chiqarish quvvatlaridan to‘liq foydalanishga imkon beradi.

Yana bir muhim natija shundaki, xarajatlarni optimallashtirish korxonada uchun uzoq muddatli rivojlanish strategiyasini shakllantirishga zamin yaratadi. Tejalgan mablag‘lar yangi texnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarishni kengaytirish, innovatsion loyihalarni amalga oshirish va kadrlar malakasini oshirishga yo‘naltirilishi mumkin. Bu esa korxonaning kelajakdagi raqobatbardoshligini yanada mustahkamlaydi.⁴

5. Ishlab chiqarish xarajatlarini tahlil qilish va nazorat qilish usullari

Ishlab chiqarish xarajatlarini samarali boshqarishning muhim bosqichlaridan biri ularni chuqur tahlil qilish va doimiy nazorat qilib borish hisoblanadi. Xarajatlarni tahlil qilish orqali korxonada o‘z faoliyatidagi ortiqcha sarf-xarajatlarni aniqlaydi, ularning kelib chiqish sabablarini o‘rganadi hamda ularni kamaytirish bo‘yicha aniq qarorlar qabul qiladi.

Xarajatlarni tahlil qilishda turli usullar qo‘llaniladi. Eng keng tarqalgan usullardan biri bu **strukturaviy tahlil** bo‘lib, unda xarajatlar tarkibi alohida guruhlarga ajratilib o‘rganiladi. Masalan, xomashyo, mehnat haqi, energiya resurslari va boshqa operatsion

⁴. Brynjolfsson E., McAfee A. *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*. W.W. Norton & Company, 2014.

xarajatlar bo‘yicha alohida tahlil olib boriladi. Bu yondashuv qaysi yo‘nalishda xarajatlar yuqori ekanligini aniqlash imkonini beradi.⁵

Shuningdek, *dinamik tahlil usuli* ham muhim ahamiyatga ega bo‘lib, unda xarajatlarning vaqt davomida o‘zgarishi o‘rganiladi. Bu orqali korxonalar xarajatlarning o‘shish yoki kamayish tendensiyalarini aniqlab, kelajakdagi xarajatlarni prognoz qilish imkoniga ega bo‘ladi.

Bundan tashqari, *taqqoslash (benchmarking) usuli* ham keng qo‘llaniladi. Ushbu usulda korxonalar o‘z xarajatlarini boshqa o‘xshash korxonalar yoki soha o‘rtacha ko‘rsatkichlari bilan solishtiradi. Natijada samaradorlik darajasi baholanadi va yaxshilash uchun yo‘nalishlar belgilanadi.

Xarajatlarni nazorat qilish jarayonida esa turli boshqaruv mexanizmlaridan foydalaniladi. Jumladan, budjetlashtirish tizimi orqali xarajatlar oldindan rejalashtiriladi va ularning bajarilishi doimiy ravishda kuzatib boriladi. Bu esa ortiqcha sarflarning oldini olishga yordam beradi.

Shuningdek, ichki audit va moliyaviy monitoring tizimlari ham muhim o‘rin tutadi. Ushbu tizimlar korxonalar ichidagi moliyaviy oqimlarni tekshirib borish, xatolik va kamchiliklarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish imkonini beradi.

Zamonaviy sharoitda esa axborot texnologiyalariga asoslangan boshqaruv tizimlari xarajatlarni nazorat qilishda katta ahamiyat kasb etmoqda. ERP tizimlari va boshqa raqamli platformalar yordamida xarajatlar real vaqt rejimida kuzatilib, tezkor boshqaruv qarorlari qabul qilinadi.

6. Korxonalarda xarajatlarni boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari

Korxonalarda ishlab chiqarish xarajatlarini samarali boshqarish murakkab tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlar asosida amalga oshiriladi. Ushbu mexanizmlar korxonaning moliyaviy barqarorligini ta‘minlash, resurslardan oqilona foydalanish va umumiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.⁶

Avvalo, xarajatlarni boshqarishda *rejalashtirish tizimi* muhim o‘rin tutadi. Korxonalar faoliyatini boshlashdan oldin ishlab chiqarish hajmi, resurs ehtiyoji hamda kutilayotgan xarajatlar aniq rejalashtiriladi. Budjetlashtirish orqali har bir bo‘lim uchun xarajat limitlari belgilanadi va ularning bajarilishi nazorat qilinadi. Bu ortiqcha sarf-xarajatlarning oldini olishga yordam beradi.

Shuningdek, *tashkiliy tuzilma* ham xarajatlarni boshqarishda muhim rol o‘ynaydi. Korxonada bo‘limlar o‘rtasidagi vazifalar aniq taqsimlangan bo‘lishi, javobgarlik darajasi belgilanishi va boshqaruv zanjiri samarali tashkil etilishi zarur. Bu esa qaror qabul qilish jarayonini tezlashtiradi va resurslardan samarali foydalanishga imkon yaratadi.

Iqtisodiy mexanizmlardan biri sifatida *rag‘batlantirish tizimi* ham qo‘llaniladi. Xodimlarning mehnat unumdorligini oshirish va xarajatlarni kamaytirishga qaratilgan tashabbuslarni rag‘batlantirish orqali korxonalar umumiy samaradorligini oshirish mumkin. Masalan, tejamkorlikka erishgan bo‘limlar yoki xodimlarga mukofotlar berish amaliyoti keng qo‘llaniladi.⁷

⁵ <https://www.worldbank.org> — Jahon banki ma’lumotlari va iqtisodiy tadqiqotlar portali.

⁶ <https://www.researchgate.net> — ilmiy maqolalar va tadqiqot ishlari platformasi.

⁷ Drucker P.F. *The Practice of Management*. Harper Business, 2006.

Bundan tashqari, *xarajatlarni hisobga olish va kalkulyatsiya tizimi* ham muhim mexanizm hisoblanadi. Har bir mahsulot birligi bo‘yicha xarajatlarni aniq hisoblash orqali tannarx shakllanishi nazorat qilinadi. Bu esa narx siyosatini to‘g‘ri belgilash va foyda darajasini oshirishga yordam beradi.

Zamonaviy sharoitda korxonalarda *axborot tizimlari va raqamli boshqaruv vositalari* ham keng qo‘llanilmoqda. ERP tizimlari orqali barcha iqtisodiy jarayonlar yagona platformada boshqarilib, xarajatlar ustidan real vaqt rejimida nazorat o‘rnatiladi. Bu esa tezkor tahlil va samarali qaror qabul qilish imkonini yaratadi.

Xulosa. Umuman olganda, internet hozirgi globallashuv davrida yoshlar hayotining ajralmas qismiga aylanib, ularning ta‘lim olish jarayoni, ijtimoiy muloqoti hamda shaxsiy va intellektual rivojlanishida muhim vosita sifatida xizmat qilmoqda. Zamonaviy axborot texnologiyalarining keng imkoniyatlari tufayli yoshlar bilim olish, yangi ko‘nikmalarni egallash va turli sohalar bo‘yicha o‘z dunyoqarashini kengaytirish imkoniga ega bo‘lmoqda. Bu esa ularning intellektual salohiyatini oshirish va raqobatbardosh kadr bo‘lib shakllanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Biroq, internetdan foydalanish jarayonida uning salbiy jihatlarini ham inobatga olish zarur. Chunki undan nazoratsiz yoki me‘yordan ortiq foydalanish bir qator muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Jumladan, vaqtni behuda sarflash, real hayotdagi faoliyatdan uzoqlashish, zararli yoki noto‘g‘ri axborotlar ta‘siriga tushib qolish hamda internetga qaramlik holatlarining yuzaga kelishi yoshlarning rivojlanishiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Bunday holatlar ularning o‘qish samaradorligi va ijtimoiy faolligini pasaytirishi mumkin.

Shu boisdan, yoshlar o‘rtasida internetdan foydalanish madaniyatini shakllantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Axborot savodxonligini oshirish, foydali va zararli ma‘lumotlarni farqlay olish ko‘nikmasini rivojlantirish hamda internetdan maqsadli va ongli foydalanishni yo‘lga qo‘yish muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonda ta‘lim muassasalari, ota-onalar hamda jamiyatning hamkorligi katta rol o‘ynaydi.

Xulosa qilib aytganda, internetning ijobiy imkoniyatlaridan to‘liq va samarali foydalanish, shu bilan birga uning salbiy ta‘sirini kamaytirish uchun yoshlarni to‘g‘ri yo‘naltirish va ularning raqamli madaniyatini rivojlantirish zarur hisoblanadi. Faqat shunday yondashuv orqali internet jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiluvchi foydali vosita sifatida o‘z o‘rnini yanada mustahkamlashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Porter M.E. *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. New York: Free Press, 1980.
2. Turban E., Pollard C., Wood G. *Information Technology for Management*. Wiley, 2018.
3. Laudon K.C., Laudon J.P. *Essentials of Management Information Systems*. Pearson, 2020.
4. Brynjolfsson E., McAfee A. *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*. W.W. Norton & Company, 2014.
5. <https://www.worldbank.org> — Jahon banki ma‘lumotlari va iqtisodiy tadqiqotlar portali.
6. <https://www.researchgate.net> — ilmiy maqolalar va tadqiqot ishlari platformasi.
7. Drucker P.F. *The Practice of Management*. Harper Business, 2006.